

European Treaty Series - No. 93

**EUROPEJSKA KONWENCJA
O STATUSIE PRAWNYM PRACOWNIKÓW
MIGRUJACYCH**

Strasbourg, 24 listopada 1977 roku

Panstwa członkowskie Rady Europy, Sygnatariusze niniejszej Konwencji,

zwazywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności pomiędzy jej członkami w celu ochrony i urzeczywistniania idealów i zasad, które stanowią ich wspólne dziedzictwo oraz ułatwianie rozwoju ekonomicznego i społecznego przy poszanowaniu praw człowieka i podstawowych wolności;

zwazywszy, że status prawny pracowników migrujących, obywateli państw członkowskich Rady Europy winien być uregulowany tak, by zapewnić im w możliwie najszerszym zakresie traktowanie nie mniej korzystnego niż to, z którego korzystają pracownicy obywatele państwa przyjmującego we wszystkich aspektach warunków życia i pracy;

postanowiwszy ułatwić awans społeczny pracowników migrujących oraz członków ich rodzin;

potwierdzając, że prawa i przywileje, których wzajemnie udzielają swoim obywatelom, są przyznawane z tytułu bliskiej więzi, która wiąże, na mocy Statutu Rady Europy, jej państwa członkowskie,

uzgodniły, co następuje:

ROZDZIAŁ I

Artykuł I Definicja

1. Dla celów stosowania niniejszej Konwencji, termin „pracownik migrujący” oznacza obywatela Ukladającej się Strony, któremu inna Ukladająca się Strona zezwoliła na pobyt na jej terytorium w celu podjęcia tam pracy najemnej.
2. Niniejsza konwencja nie stosuje się do:
 - a) pracowników nadgranicznych;
 - b) artystów, innych pracowników branży rozrywkowej i sportowców zatrudnionych na krótki okres, oraz osób wykonujących wolne zawody;
 - c) marynarzy;
 - d) stazystów;
 - e) pracowników sezonowych; za migrujących pracowników sezonowych uważa się obywateli Ukladającej się Strony, którzy wykonują na podstawie umowy o pracę, zawartej na czas określony lub umowy o wykonanie określonej pracy, pracę najemną na terytorium innej Ukladającej się Strony, w dziedzinie działalności uzależnionej od rytmu pór roku;
 - f) pracowników obywateli Ukladającej się Strony, wykonujących określoną pracę na terytorium innej Ukladającej się Strony, na rzecz przedsiębiorstwa mającego siedzibę poza terytorium tej Ukladającej się Strony.

Rozdział II

Artykuł 2 Formy rekrutacji

1. Rekrutacja potencjalnych pracowników migrujących może być prowadzona na podstawie oferty ze wskazaniem konkretnej osoby lub oferty anonimowej i, w tym drugim przypadku, musi być zgłoszona za pośrednictwem organu państwowego państwa pochodzenia jeżeli taki organ istnieje, oraz - tam gdzie jest to stosowne - za pośrednictwem organu państwowego państwa przyjmującego.
2. Koszty administracyjne rekrutacji, sprowadzenia i zatrudnienia, jeżeli czynności te wykonywane są przez organ państwowy, nie mogą obciążać potencjalnego pracownika migrującego.

Artykuł 3 Badanie lekarskie i egzamin zawodowy

1. Rekrutacja przyszłych pracowników migrujących może być poprzedzona badaniem lekarskim i egzaminem zawodowym.
2. Badanie lekarskie i egzamin zawodowy mają na celu umożliwienie określenia, czy potencjalny pracownik migrujący jest sprawny fizycznie i umysłowo oraz czy ma niezbędne kwalifikacje techniczne do wykonywania oferowanej mu pracy, a także upewnienie się, czy stan zdrowia pracownika nie zagraża zdrowiu publicznemu.
3. Warunki zwrotu kosztów badania lekarskiego i egzaminu zawodowego będą ustalone, tam gdzie jest to stosowne, w formie umów dwustronnych, w taki sposób, by koszty te nie obciążały potencjalnego pracownika migrującego.
4. Pracownik migrujący, mający imienną ofertę pracy, będzie mógł być poddany, z wyjątkiem uzasadnionego podejrzenia oszustwa, egzaminowi zawodowemu tylko na zadanie pracodawcy.

Artykuł 4 Prawo wyjazdu - prawo wstępu na terytorium państwa przyjmującego - formalności administracyjne

1. Każda Układająca się Strona zagwarantuje pracownikom migrującym następujące prawa:
 - a) prawo opuszczenia terytorium Układającej się Strony, której są obywatelami;
 - b) prawo wstępu na terytorium Układającej się Strony w celu podjęcia tam pracy najemnej, po uzyskaniu przez niego uprzedniej zgody na podjęcie zatrudnienia oraz otrzymaniu wymaganych dokumentów.
2. Prawa te podlegają ograniczeniom przewidzianym w ustawodawstwie i koniecznym dla zapewnienia bezpieczeństwa państwa, porządku publicznego, zdrowia publicznego lub dobrych obyczajów.

3. Dokumenty wymagane od pracownika migrującego dla celów emigracji i imigracji, zostaną wydane możliwie jak najszybciej, bezpłatnie lub za kwotę nie przekraczającą administracyjnych kosztów ich wydania.

Artykuł 5 **Formalności i procedura dotycząca umowy o pracę**

Każdemu pracownikowi migrującemu, który uzyskał pracę, zostanie wydana przed wyjazdem do państwa przyjmującego umowa o pracę lub ostateczna oferta zatrudnienia sporządzone w języku lub językach, które są używane w państwie pochodzenia, oraz w języku lub językach, które są używane w państwie przyjmującym. Użycie co najmniej jednego języka państwa pochodzenia i jednego języka państwa przyjmującego będzie obowiązkowe w przypadku rekrutacji przez organ państwowy lub agencje pośrednictwa pracy uznana urzędowo.

Artykuł 6 **Informacja**

1. Układające się Strony będą wymieniać między sobą oraz udzielać potencjalnym emigrantom stosowne informacje dotyczące ich pobytu, warunków i możliwości łączenia rodzin, charakteru pracy, możliwości zawarcia nowej umowy o pracę po wygasnięciu pierwszej wymaganych kwalifikacji, warunków pracy i życia (w tym kosztów utrzymania), wynagrodzenia, zabezpieczenia społecznego, mieszkania, wyżywienia, przekazywania oszczędności za granicę, podróży, a także potrąceń dokonywanych z wynagrodzenia na cele ochrony socjalnej i zabezpieczenia społecznego, podatków, opłat i innych obciążeń. Mogą również być udzielane informacje dotyczące kultury i życia religijnego w państwie przyjmującym.

2. W przypadku rekrutacji za pośrednictwem organu państwowego państwa przyjmującego, informacje te będą udzielane potencjalnemu emigrantowi przed jego wyjazdem, w języku dla niego zrozumiałym, w celu umożliwienia mu podjęcia decyzji przy pełnej znajomości sytuacji. W razie konieczności tłumaczenie informacji na język zrozumiały dla potencjalnego emigranta będzie, w zasadzie, dokonywane przez państwo pochodzenia.

3. Każda Układająca się Strona zobowiązuje się do poczynienia stosownych kroków, by zapobiec mylącej propagandzie dotyczącej emigracji i imigracji.

Artykuł 7 **Podróż**

1. Każda Układająca się Strona zobowiązuje się, w przypadku zbiorowej, oficjalnej rekrutacji, że w żadnym przypadku koszty podróży do państwa przyjmującego nie będą obciążać pracownika migrującego. Warunki pokrywania kosztów zostaną określone w umowach dwustronnych, które mogą przewidywać rozszerzenie tych środków na rodziny oraz na pracowników rekrutowanych indywidualnie.

2. W przypadku pracowników migrujących oraz ich rodzin podróżujących tranzytem przez terytorium Układającej się Strony, w drodze do państwa przyjmującego, lub w trakcie ich powrotu do państwa pochodzenia, właściwe władze państwa tranzytowego podejmą wszelkie kroki dla przyspieszenia przejazdu oraz zapobieżenia opóźnieniom oraz trudnościom administracyjnym.

3. Każda Ukladająca się Strona zwolni od cel importowych i podatków, w chwili wjazdu do państwa przyjmującego, ostatecznego powrotu do państwa pochodzenia, a także podczas tranzytu:

- a) rzeczy osobiste i ruchomości należące do pracowników migrujących oraz członków ich rodzin, prowadzących wspólne gospodarstwo domowe;
- b) narzędzi i wyposażenia przenosnego, w uzasadnionej ilości, niezbędnych pracownikom migrującym do wykonywania ich pracy.

Zwolnienia wymienione powyżej będą stosowane zgodnie w ustawodawstwem i przepisami wykonawczymi, obowiązującymi w tych państwach.

Rozdział III

Artykuł 8 Pozwolenie na prace

1. Każda Ukladająca się Strona, która zezwala pracownikowi migrującemu na wjazd na swoje terytorium w celu podjęcia pracy najemnej, wyda mu lub wznowi pozwolenie na prace (chyba że nie jest wobec niego wymagane), zgodnie z warunkami przewidzianymi w jej ustawodawstwie.

2. Jednakże wydane po raz pierwszy pozwolenie na prace nie może, w zasadzie, związać pracownika z jednym pracodawcą ani jedną miejscowością przez okres dłuższy niż rok.

3. W przypadku wznowienia pracownikowi migrującemu pozwolenia na prace, pozwolenie to powinno obejmować, w zasadzie, okres co najmniej roku, jeśli pozwala na to bieżący stan i rozwój sytuacji na rynku pracy.

Artykuł 9 Pozwolenie na pobyt

1. Jeżeli wymaga tego ustawodawstwo krajowe, każda Ukladająca się Strona wyda pozwolenie na pobyt pracownikom migrującym, którym zgodnie z warunkami określonymi w niniejszej Konwencji zezwolono na podjęcie pracy najemnej na jej terytorium.

2. Pozwolenie na pobyt zostanie wydane zgodnie z postanowieniami ustawodawstwa krajowego i, w razie konieczności, będzie wznawiane na okres co najmniej równy, w zasadzie, okresowi, na jaki zostało wydane pozwolenie na prace. Jeżeli ważność pozwolenia na prace jest nieograniczona w czasie, pozwolenie na pobyt będzie wydawane i, w razie konieczności, wznawiane na okres co najmniej roku. Będzie ono wydawane i wznawiane bezpłatnie lub za kwotę pokrywającą jedynie administracyjne koszty jego wydania.

3. Postanowienia niniejszego artykułu będą również stosować się do członków rodziny pracownika migrującego, którym zezwolono dołączyć do niego, zgodnie z art. 12 niniejszej Konwencji.

4. Jeżeli pracownik migrujący nie jest już zatrudniony lub jest czasowo niezdolny do pracy z powodu choroby lub wypadku, lub bez swej winy pozostaje bez pracy, i fakt ten jest odpowiednio stwierdzony przez właściwe władze, zezwoli się mu, dla stosowania postanowień art. 25 niniejszej Konwencji, na pozostanie na terytorium państwa przyjmującego przez okres, który nie powinien być krótszy niż pięć miesięcy.

Niemniej jednak żadna z Ukladajacych sie Stron nie bedzie zobowiazana, w przypadku wymienionym w ustepie powyzzszym, do udzielenia pracownikowi migrujacemu zgody na pozostanie na okres przekraczajacy okres wyplacania zasilku dla bezrobotnych.

5. Pozwolenie na pobyt, wydawane zgodnie z postanowieniami ust. od 1 do 3 niniejszego artykulu, moze byc cofniete:

- a) ze wzgledu na bezpieczenstwo narodowe, porzadek publiczny lub dobre obyczaje;
- b) jezeli jego posiadacz odmawia, bedac nalezycie poinformowanym o skutkach takiej odmowy, stosowania sie do srodkow zarzadzonych przez wladze sanitarne w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego;
- c) jezeli nie jest spelniony warunek niezbedny dla jego wydania lub waznosci.

Niemniej jednak kazda Ukladajaca sie Strona zobowiazuje sie zapewnic pracownikom migrujacym, którym cofnieto pozwolenia na pobyt, skuteczne prawo odwolania, zgodnie z procedura przewidziana przez jej ustawodawstwo, do organu sadowego lub administracyjnego.

Artykul 10 Przyjecie

1. Po przybyciu do panstwa przyjmujacego pracownicy migrujacy oraz czlonkowie ich rodzin otrzymaja wszelkie niezbedne informacje i porady oraz niezbedna pomoc w osiedleniu sie i adaptacji.

2. W tym celu pracownicy migrujacy oraz czlonkowie ich rodzin beda uprawnieni do korzystania z pomocy i uslug sluzb socjalnych oraz instytucji uzytecznosci publicznej panstwa przyjmujacego oraz z pomocy ze strony wladz konsularnych panstwa pochodzenia. Ponadto pracownicy migrujacy beda uprawnieni do korzystania na tych samych zasadach, co pracownicy krajowi, z pomocy i uslug sluzb zatrudnienia. Jednakze kazda Ukladajaca sie Strona uczyni wysilek w celu zapewnienia, ilekroć sytuacja bedzie tego wymagac, wyspecjalizowanych sluzb socjalnych dla ulatwienia lub koordynacji przyjecia pracowników migrujacych oraz ich rodzin.

3. Kazda Ukladajaca sie Strona zobowiazuje sie zapewnic pracownikom migrujacym oraz czlonkom ich rodzin swobode wykonywania praktyk religijnych, zgodnie z ich wyznaniem; kazda Ukladajaca sie Strona bedzie ulatwiac, w granicach dostepnych srodkow, praktykowanie tej religii.

Artykul 11 Sciaganie naleznosci z tytuluzobowiazan alimentacyjnych

1. Status pracownika migrujacego nie moze stanowic przeszkody sciagania naleznosci z tytuluzobowiazku alimentacji wobec osob w panstwie pochodzenia wynikajacego ze stosunkow rodzinnych, rodzicielstwa, malzenstwa lub powinowactwa, w tym zobowiazku alimentacji wobec dzieci pozamalzenskich.

2. Kazda Ukladajaca sie Strona poczyni kroki niezbedne do sciagania naleznosci z tytuluzobowiazku alimentacyjnego, wykorzystujac w tym celu, w mozliwie najszerszym zakresie, formularz przyjety przez Komitet Ministrów Rady Europy.

3. W możliwie najszerszym zakresie każda Ukladająca się Strona poczyni kroki dla wyznaczenia jednego, wyłącznie kompetentnego organu na szczeblu krajowym lub regionalnym, zajmującego się przyjmowaniem i przekazywaniem wniosków o sumy należne z tytułu obowiązku alimentacyjnego, odpowiadającego warunkom powyższego ust. 1.
4. Niniejszy artykuł nie narusza postanowień obowiązujących lub przyszłych konwencji dwustronnych lub wielostronnych.

Artykuł 12 **Laczenie rodzin**

1. Malzonek pracownika migrującego, zatrudnionego legalnie na terytorium Ukladającej się Strony oraz jego niezamezne dzieci, dopóki są uważane za nieletnie przez właściwe ustawodawstwo państwa przyjmującego, pozostające na utrzymaniu pracownika migrującego, mają prawo, na warunkach analogicznych do tych, które niniejsza Konwencja przewiduje dla dopuszczania pracowników migrujących i zgodnie z procedurą dopuszczania przewidzianą przez ustawodawstwo lub umowy międzynarodowe, dołączyć do pracownika migrującego na terytorium Ukladającej się Strony, pod warunkiem, że ten ostatni może zapewnić swej rodzinie mieszkanie uważane za standardowe dla pracowników krajowych w regionie, w którym jest zatrudniony. Każda Ukladająca się Strona będzie mogła uzależnić wydawanie pozwolenia przewidzianego powyżej od upływu okresu oczekiwania, którego długość nie będzie przekraczać dwunastu miesięcy.

2. Każde państwo może w każdej chwili, w drodze deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, która nabierze mocy po upływie miesiąca od jej otrzymania, uzależnić łączenie rodzin, o którym mowa powyżej, w ust. 1, od tego czy pracownik migrujący dysponuje stałym źródłem utrzymania, wystarczającym do pokrycia potrzeb jego rodziny.

3. Każde państwo może w każdej chwili, w drodze deklaracji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy, która nabierze mocy obowiązującej po upływie miesiąca od jej otrzymania, uchylić czasowo obowiązek wydawania pozwolenia przewidzianego powyżej w ust. 1, w stosunku do jednej lub więcej części jej terytorium, które określi w deklaracji, pod warunkiem, że działania te nie będą stały w sprzeczności z obowiązkami wypływającymi z innych aktów prawa międzynarodowego. Deklaracja będzie zawierać wskazanie szczególnych motywów, dotyczących możliwości przyjmowania cudzoziemców, które usprawiedliwiają takie uchylene.

Każde państwo, które skorzysta z możliwości uchylenia obowiązku wydania pozwolenia, będzie na bieżąco, w najkrótszym możliwym czasie, wyczerpująco informowało Sekretarza Generalnego Rady Europy o podejmowanych przez nie działaniach i zapewni opublikowanie, w najkrótszym możliwym czasie, informacji o podjętych działaniach. Poinformuje również Sekretarza Generalnego Rady Europy, od kiedy to uchylene przestanie obowiązywać oraz od kiedy postanowienia Konwencji znów będą w pełni stosowane. Uchylene nie będzie w zasadzie dotyczyło wniosków o połączenie z rodziną przedłożonych przez pracowników migrujących, osiadłych na części terytorium objętej deklaracją, właściwemu organowi przed datą skierowania deklaracji do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Artykuł 13 **Mieszkanie**

1. Każda Ukladająca się Strona będzie traktować pracownika migrującego, w sprawach dostępu do mieszkania oraz czynszu, nie mniej korzystnie niż własnych obywateli, jeśli sprawy te są regulowane w jej ustawach i rozporządzeniach.
2. Każda Ukladająca się Strona będzie czuwać, by właściwe organy krajowe przeprowadzały kontrole, w odpowiednich przypadkach przy udziale zainteresowanych władz konsularnych, działających w zakresie swych kompetencji, w celu zapewnienia, by normy higieny dotyczące mieszkań były przestrzegane, w stosunku do pracowników migrujących w takim samym stopniu, jak wobec własnych obywateli.
3. Każda Ukladająca się Strona zobowiązuje się chronić pracowników migrujących, zgodnie z jej ustawami i rozporządzeniami, przed wyzyskiem w sprawach czynszów.
4. Każda Ukladająca się Strona będzie czuwać, w ramach środków, jakimi dysponują właściwe organy krajowe, by mieszkanie pracownika migrującego było odpowiednie.

Artykuł 14 **Szkolenie - nauka w szkole, kształcenie zawodowe i nauka języka** **- reedukacja zawodowa**

1. Pracownicy migrujący oraz członkowie ich rodzin, legalnie przyjęci na terytorium Ukladającej się Strony będą uprawnieni do korzystania, na tych samych zasadach i pod tymi samymi warunkami co pracownicy krajowi, z kształcenia ogólnego i zawodowego, a także szkolenia oraz reedukacji zawodowej, będą także mieli dostęp do kształcenia w szkołach wyższych, zgodnie z postanowieniami, które regulują, w sposób ogólny, dostęp do odpowiednich instytucji państwa przyjmującego.
2. W celu ułatwienia dostępu do szkół ogólnokształcących i zawodowych, a także ośrodków szkolenia zawodowego, państwo przyjmujące ułatwi pracownikom migrującym oraz członkom ich rodzin korzystanie z nauczania języka - a jeśli jest ich kilka - jednego z języków państwa przyjmującego.
3. Dla celów stosowania powyższych ust. 1 i 2, przyznawanie stypendiów pozostawia się uznaniu każdej z Ukladających się Stron, która podejmie działania w celu przyznania, zgodnie z postanowieniami art. 12 niniejszej Konwencji, dzieciom pracowników migrujących, żyjącym wraz z ich rodzinami w państwie przyjmującym, takich samych ułatwień jak obywatelom państwa przyjmującego.
4. Kwalifikacje zdobyte wcześniej przez pracownika, a także dyplomy oraz tytuły zawodowe otrzymane w państwie pochodzenia, będą uznawane przez Ukladające się Strony zgodnie z postanowieniami umów dwustronnych lub wielostronnych.
5. Ukladające się Strony, których to dotyczy, będą czuwać, działając w ścisłej współpracy, by szkolenie i reedukacja zawodowa, w rozumieniu niniejszego artykułu uwzględniały, w możliwie najszerszym zakresie, potrzeby pracowników migrujących w perspektywie ich powrotu do państwa pochodzenia.

Artykuł 15

Nauczanie języka ojczystego pracownika migrującego

Układające się Strony, których to dotyczy, będą działać w porozumieniu w celu zorganizowania, w możliwie najszerszym zakresie, specjalnych kursów nauki języka ojczystego pracownika migrującego dla jego dzieci, by ułatwić, między innymi, powrót do państwa pochodzenia.

Artykuł 16

Warunki pracy

1. W dziedzinie warunków pracy pracownicy migrujący, którym zezwolono na wykonywanie pracy, będą korzystać z traktowania nie mniej korzystnego niż to, jakie stosuje się do pracowników krajowych na mocy przepisów prawnych lub administracyjnych, zbiorowych układów pracy lub zwyczajów.

2. Zasada równego traktowania przewidziana w poprzednim ustępie nie może być uchylona przez umowę indywidualną.

Artykuł 17

Przekazywanie oszczędności

1. Każda Układająca się Strona zezwoli, zgodnie z warunkami określonymi w jej ustawodawstwie, na przekazywanie za granicę całości lub takiej części zarobków i oszczędności pracowników migrujących, która ci ostatni zechce przekazać.

2. Postanowienie to stosuje się również do przekazywania sum należnych od pracowników migrujących z tytułu ich zobowiązań alimentacyjnych. Przekazywanie należności od pracowników migrujących z tytułu ich zobowiązań alimentacyjnych nie będzie mogło być w żadnym przypadku utrudniane lub uniemożliwiane.

3. Każda Układająca się Strona zezwoli, w drodze umów dwustronnych lub jakichkolwiek innych środków, na przekazywanie sum, które należą się pracownikom migrującym, gdy opuszczają oni terytorium państwa przyjmującego.

Artykuł 18

Zabezpieczenie społeczne

1. Każda Układająca się Strona zobowiązuje się zapewnić na swym terytorium równe traktowanie pracowników migrujących oraz członków ich rodzin i własnych obywateli w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, z zastrzeżeniem warunków przewidzianych w ustawodawstwie krajowym, umowach dwu- i wielostronnych już zawartych lub które zostaną zawarte między zainteresowanymi Układającymi się Stronami.

2. Ponadto Układające się Strony będą dążyć, w drodze umów dwu- i wielostronnych, do zagwarantowania pracownikom migrującym oraz członkom ich rodzin zachowania praw będących w trakcie nabywania oraz praw nabytych, a także wypłacania świadczeń za granicę.

Artykuł 19

Pomoc społeczna i medyczna

Każda Ukladająca się Strona zobowiązuje się przyznać na swym terytorium pracownikom migrującym oraz członkom ich rodzin, przebywającym legalnie na jej terytorium, pomoc społeczną i medyczną, na tych samych zasadach, co swym obywatelom zgodnie ze zobowiązaniami, jakie przyjęła na mocy umów międzynarodowych, a szczególnie Europejskiej Konwencji o pomocy społecznej i medycznej z 1953 roku.

Artykuł 20

Wypadki przy pracy i choroby zawodowe. Higiena pracy

1. Jeżeli chodzi o zapobieganie wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym, a także o higienę pracy, pracownicy migrujący będą korzystać z takich samych praw i takiej samej ochrony co pracownicy krajowi, przy zastosowaniu ustaw Ukladającej się Strony oraz zbiorowych układów pracy i z uwzględnieniem ich szczególnej sytuacji.
2. Pracownik migrujący, który uległ wypadkowi przy pracy lub został dotknięty chorobą zawodową na terytorium państwa przyjmującego, będzie mógł korzystać z rehabilitacji zawodowej na tych samych zasadach co pracownicy krajowi.

Artykuł 21

Kontrola warunków pracy

Każda Ukladająca się Strona będzie kontrolować lub zapewni przeprowadzanie kontroli warunków pracy pracowników migrujących w ten sam sposób, jak dla pracowników krajowych. Kontrola będzie przeprowadzana przez właściwe organy lub instytucje państwa przyjmującego oraz wszelkie inne upoważnione organy państwa przyjmującego.

Artykuł 22

Śmierć

Każda Ukladająca się Strona będzie czuwać, w ramach swych ustaw i, w razie potrzeby, w ramach umów dwustronnych, by podejmowane były odpowiednie działania dla udzielenia wszelkiej niezbędnej pomocy przy transporcie do państwa pochodzenia ciała pracownika migrującego, zmarłego w wyniku wypadku przy pracy.

Artykuł 23

Opodatkowanie zarobków

1. Jeżeli chodzi o dochody, bez naruszania postanowień umów dwustronnych, zawartych lub które będą mogły w przyszłości być zawarte między Ukladającymi się Stronami, dotyczących podwójnego opodatkowania, pracownicy migrujący nie będą obciążani na terytorium Ukladającej się Strony obowiązkiem wnoszenia cel, opłat, podatków i składek, bez względu na ich postać, wyższych lub bardziej uciążliwych niż te, które są nakładane na obywateli znajdujących się w podobnej sytuacji. Będą im przysługiwać, w szczególności, ulgi lub zwolnienia od podatków lub opłat, a także zniżki, w tym zniżki ze względu na obciążenia rodzinne.

2. Układające się Strony ustalają między sobą, w drodze umów dwu- lub wielostronnych, dotyczących podwójnego opodatkowania, jakie działania mogłyby być podjęte dla uniknięcia podwójnego opodatkowania zarobków pracowników migrujących.

Artykuł 24

Wygaszenie umowy o pracę i zwolnienie

1. Z chwilą wygaszenia umowy o pracę zawartej na czas określony - z końcem umówionego okresu oraz w przypadku wcześniejszego rozwiązania takiej umowy lub rozwiązania umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony, pracownik migrujący nie będzie traktowany mniej korzystnie niż pracownicy krajowi, na mocy postanowień ustawodawstwa krajowego lub zbiorowych układów pracy.

2. W przypadku indywidualnego lub zbiorowego zwolnienia pracownik migrujący jest traktowany na równi z pracownikami krajowymi, zgodnie z ustawodawstwem krajowym lub zbiorowymi układami pracy, szczególnie jeżeli chodzi o formę i okres wypowiedzenia oraz odszkodowanie przewidziane w ustawodawstwie lub umowach lub takie, jakie by mu się należało w przypadku bezpodstawnego wypowiedzenia umowy o pracę.

Artykuł 25

Ponowne zatrudnienie

1. Jeżeli pracownik migrujący traci pracę z przyczyn od niego niezależnych, szczególnie takich, jak zwolnienia zbiorowe lub przedłużająca się choroba, właściwe władze państwa przyjmującego ułatwiają jego ponowne zatrudnienie, stosownie do postanowień ustawowych i rozporządzeń obowiązujących w tym państwie.

2. W tym celu państwo przyjmujące będzie popierać podejmowanie działań niezbędnych dla umożliwienia w najszerszym możliwym zakresie, szkolenia zawodowego i rehabilitacji zawodowej pracownika migrującego, o którego chodzi, jeśli zamierza on następnie kontynuować pracę w państwie przyjmującym.

Artykuł 26

Prawo dostępu do sądów i władz administracyjnych państwa przyjmującego

1. Każda Układająca się Strona zapewni pracownikom migrującym traktowanie nie mniej korzystne niż to, które stosuje się do jej własnych obywateli w postępowaniu prawnym. Pracownicy migrujący będą uprawnieni, na tych samych warunkach, co obywatele, do pełnej prawnej i sądowej ochrony ich samych oraz ich własności, praw i interesów; w szczególności będą mieli, na tych samych zasadach, co obywatele, prawo dostępu do sądów i właściwych władz administracyjnych, zgodnie z ustawodawstwem państwa przyjmującego oraz prawo do otrzymania pomocy ze strony osoby wybranej przez nich, upoważnionej przez prawo tego państwa, na przykład jeżeli chodzi o spory z pracodawcą, członkami rodziny oraz osobami trzecimi. Niniejszy artykuł nie narusza obowiązujących w państwie przyjmującym regul rozstrzygnięcia kolizji praw.

2. Każda Układająca się Strona zapewni pracownikom migrującym, na tych samych warunkach, co swym obywatelom, pomoc prawną i, w przypadku postępowania cywilnego lub karnego, możliwość skorzystania z pomocy tłumacza, jeśli nie rozumieją języka używanego w sądzie lub nim nie mówią.

Artykuł 27

Odwolywanie się do pomocy urzędów zatrudnienia

Każda Ukladająca się Strona przyzna pracownikom migrującym oraz członkom ich rodzin, którzy przebywają legalnie na jej terytorium, prawo korzystania z usług urzędów zatrudnienia, na tych samych warunkach, co pracownikom krajowym oraz zgodnie z postanowieniami ustaw, rozporządzeń oraz z praktyką administracyjną, łącznie z warunkami dostępu do nich, obowiązującymi w tym państwie.

Artykuł 28

Wykonywanie prawa do zrzeszania się w związki zawodowe

Każda Ukladająca się Strona przyzna pracownikom migrującym swobodę zrzeszania się w związki zawodowe dla ochrony ich interesów ekonomicznych i społecznych, zgodnie / warunkami przewidzianymi w ustawodawstwie krajowym, obowiązującymi jej własnych obywateli.

Artykuł 29

Uczestniczenie w życiu przedsiębiorstwa

Każda Ukladająca się Strona ułatwi, w możliwie najszerszym zakresie, uczestniczenie pracowników migrujących w życiu przedsiębiorstwa, na tych samych warunkach co pracownikom krajowym.

Rozdział IV

Artykuł 30

Powrót

1. Każda Ukladająca się Strona podejmie, jeśli to możliwe, odpowiednie działania dla udzielenia pomocy pracownikom migrującym oraz członkom ich rodzin w chwili ostatecznego powrotu do państwa pochodzenia, szczególnie te, przewidziane w art. 7 ust. 2 i 3 niniejszej Konwencji. Przyznanie pomocy finansowej pozostawia się do uznania każdej z Ukladających się Stron.

2. W celu umożliwienia pracownikom migrującym poznania, przed podjęciem podróży powrotnej, warunków, w jakich przebiegać będzie ich ponowne osiedlenie się w państwie pochodzenia, państwo to powiadomi państwo przyjmujące, które z kolei udostępni osobom zainteresowanym informacje, dotyczące w szczególności:

- a) możliwości i warunków zatrudnienia w państwie pochodzenia;
- b) pomocy finansowej udzielanej w celu reintegracji ekonomicznej;
- c) zachowania praw w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, nabytych za granicą;
- d) działań, jakie należy podjąć w celu ułatwienia poszukiwania mieszkania;
- e) zasad uznawania równoważności świadectw i dyplomów zawodowych otrzymanych za granicą oraz ewentualnych egzaminów niezbędnych dla uznania ich ważności;

f) zasad uznawania równowazności świadectw szkolnych oraz dyplomów otrzymanych za granicą dla umożliwienia, bez utraty lat nauki, integracji szkolnej dzieci pracowników migrujących.

Rozdział V

Artykuł 31

Zachowanie praw nabytych

Zadne z postanowień niniejszej Konwencji nie może być interpretowane jako uzasadniające mniej korzystne traktowanie niż to, którym cieszą się pracownicy migrujący na podstawie ustawodawstwa krajowego państwa przyjmującego, umów dwustronnych i wielostronnych, których Strona jest to państwo.

Artykuł 32

Relacje między niniejszą Konwencją a ustawodawstwem układającej się strony lub umowami międzynarodowymi

Postanowienia niniejszej Konwencji nie naruszają postanowień prawa wewnętrznego, traktatów, konwencji, umów lub porozumień dwustronnych lub wielostronnych, a także działań podjętych dla ich stosowania, które obowiązują lub wejdą w życie, i na których mocy osoby chronione niniejszą Konwencją są traktowane lub będą traktowane korzystniej.

Artykuł 33

Stosowanie Konwencji

1. W ciągu roku od daty wejścia w życie niniejszej Konwencji utworzony zostanie komitet doradczy.
2. Każda Układająca się Strona wyznaczy swego przedstawiciela do komitetu doradczego. Każde inne państwo, członek Rady Europy będzie mogło być reprezentowane, jako obserwator, z głosem doradczym.
3. Komitet doradczy będzie rozpatrywał propozycje przedstawiane mu przez każdą z Układających się Stron w celu ułatwienia lub polepszenia stosowania Konwencji, a także propozycje jej zmian.
4. Opinie i zalecenia komitetu doradczego będą przyjmowane większością głosów członków komitetu; jednakże propozycje zmian Konwencji będą podejmowane jednoznacznie przez członków komitetu.
5. Opinie, zalecenia i propozycje komitetu doradczego wspomniane wyżej będą kierowane do Komitetu Ministrów Rady Europy, który zdecyduje, jakie działania zostaną podjęte.
6. Posiedzenia komitetu doradczego będą zwoływane przez Sekretarza Generalnego Rady Europy i będą się odbywać, w zasadzie, co najmniej raz na dwa lata oraz, ponadto, jeśli Komitet Ministrów lub co najmniej dwie Układające się Strony podejmą taką inicjatywę; komitet będzie również zbierał się na prośbę Układających się Stron, stosownie do postanowienia ust. 3 art. 12.

7. Komitet doradczy będzie regularnie sporządzał dla Komitetu Ministrów sprawozdania zawierające informacje dotyczące ustaw i rozporządzeń, obowiązujących na terytorium Stron, regulujących kwestie, których dotyczy niniejsza Konwencja.

Rozdział VI

Artykuł 34

Podpisanie, ratyfikacja i wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy. Będzie ona podlegać ratyfikacji, przyjęciu albo zatwierdzeniu. Dokumenty stwierdzające ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie będą deponowane u Sekretarza Generalnego Rady Europy.
2. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia trzeciego miesiąca następującego po dacie złożenia piątego dokumentu stwierdzającego ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie.
3. Wobec Państw Sygnatariuszy, które ją ratyfikują, przyjmują lub zatwierdzają później, Konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia trzeciego miesiąca następującego po dacie złożenia dokumentu stwierdzającego ratyfikację, przyjęcie albo zatwierdzenie.

Artykuł 35

Terytorialny zakres stosowania

1. Każde państwo może, w momencie podpisania lub złożenia dokumentu stwierdzającego ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie lub w każdym innym późniejszym momencie, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy rozszerzyć zakres stosowania niniejszej Konwencji na wszystkie lub którekolwiek z terytoriów, za którego stosunki międzynarodowe jest odpowiedzialne, lub w którego imieniu jest upoważnione do zawierania umów.
2. Oświadczenie złożone na mocy poprzedniego ustępu może, w odniesieniu do wymienionego w takim oświadczeniu terytorium, być wycofane. Wycofanie nabierze mocy z upływem sześciu miesięcy od otrzymania oświadczenia o wycofaniu przez Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Artykuł 36

Zastrzeżenia

1. Każde państwo może, w momencie podpisania lub złożenia dokumentu stwierdzającego ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie, uczynić jedno lub więcej zastrzeżeń, które mogą dotyczyć nie więcej niż dziewięciu artykułów z rozdziałów od I do IV włącznie, poza art. 4, 8, 9, 12, 16, 17, 20, 25, 26.
2. Każde państwo może, w każdym momencie, całkowicie lub częściowo, wycofać zastrzeżenie uczynione zgodnie z poprzedzającym ustępem, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, które nabierze mocy w dniu otrzymania.

Artykuł 37 **Wypowiedzenie Konwencji**

1. Każda Ukladajaca sie Strona moze wypowiedziec niniejsza Konwencje w drodze oswiadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, które nabierze mocy z uplywem szesciu miesiecy od jego otrzymania.
2. Zadne wypowiedzenie nie moze byc dokonane przed uplywem pieciu lat od wejscia w zycie Konwencji wobec Ukladajacej sie Strony, której dotyczy.
3. Każda Ukladajaca sie Strona, która przestanie byc czlonkiem Rady Europy, przestanie byc Strona niniejszej Konwencji z uplywem szesciu miesiecy od daty utraty statusu czlonka Rady Europy.

Artykuł 38 **Powiadomienia**

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje panstwom czlonkowskim Rady Europy o:

- a) kazdym podpisaniu;
- b) zlozeniu kazdego dokumentu stwierdzajacego ratyfikacje, przyjecie lub zatwierdzenie;
- c) kazdym powiadomieniu otrzymanym na mocy postanowien ust. 2 i 3 art. 12;
- d) kazdej dacie wejscia w zycie niniejszej Konwencji na mocy art. 34;
- e) kazdej deklaracji otrzymanej na mocy postanowien art. 35;
- f) kazdym zastrzezeniu uczynionym na mocy postanowien ust. 1 art. 36;
- g) wygasnieciu kazdego zastrzezenia wycofanego na mocy postanowien ust. 2 art. 36;
- h) kazdym powiadomieniu otrzymanym na mocy postanowien art. 37 oraz dacie, od kiedy wypowiedzenie nabierze mocy.

W dowód czego nizej podpisani, nalezycie upowaznieni w tym celu, podpisali niniejsze Porozumienie uzupełniajace.

Sporzadzono w Strasburgu dnia 24 listopada 1977 roku w jezykach francuskim i angielskim, przy czym oba teksty sa jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie zlozony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaze uwierzytelniony odpis kazdemu z Panstw Sygnatariuszy i panstwom przystepujacym.